

O'qituvchining pedagogik mahoratni oshirish masalalari bo'yicha tavsiyalar

Hatamova Ma'rifat Yorqin qizi

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

Pedagogika ta'limi nazariyasi kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: O'quv-tarbiya ishlari jarayonida eng yuksak natijalarga erishib, faoliyatining yuksak darajada baholanishini hamma o'qituvchi-pedagog xoxlaydi albatta. Bunday natijaga esa uning pedagogik mahorati orqali erishiladi. Ushbu maqolada o'qituvchining pedagogik mahorati, uni oshirish masalalari, ta'lim tarbiyaberishda muhimligi haqida mulohaza yuritilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik mahorat, ta'lim, tarbiya, qobiliyat, faoliyat, o'qituvchi, istedod, ijodkorlik, metod, tajriba.

Abstract: Every teacher-pedagogue wants to achieve the highest results in the process of educational work and to be highly evaluated. Such a result is achieved through his pedagogical skills. This article discusses the teacher's pedagogical skills, the issues of improving them, and the importance of education in education.

Key words: pedagogical skill, education, upbringing, ability, activity, teacher, talent, creativity, method, experience.

O'qituvchilik azaldan hurmatga sazovor bo'lgan hamda judayam sharaflil kasblardan hisoblangan. O'qituvchining obro'sini belgilaydigan uning mavqeini oshiruvchi asosiy omillardan biri uning o'quv faoliyati va jarayonini to'g'ri tashkil qilish, jamoa bilan ishlay olish, bolani yaxshi ko'rish va u bilan chiroyli unosabat o'rnatish hisoblanadi. Biror kasbning haqiqiy ustasi bo'lish uchun kishida tabiiy qobiliyat, ma'lum jismoniy va ruhiy xislatlar mujassam bo'lishi kerak. Pedagogning o'qituvchilik faoliyatini, yoshlarni o'qitish va tarbiyalash ishini samarali bajarishi, ota-onalar va bolalarning izzat-hurmatigasazovor bo'lishi uchun ham unda qobiliyat, mahorat, qiziqish bo'lmog'i lozim. Muvaffaqiyatli ishlash uchun har bir o'qituvchi pedagogik mahoratga ega bo'lishi zarur. Pedagogik mahorat o'qituvchining yillar davomida orttirgan tajribasi orqali shakllanadi. Pedagogik mahorat egasi o'z mehnatini sarf qilib katta natijaga erishadi. Ijodkorlik uning hamisha hamkori bo'ladi. Pedagogik ishga qobiliyatli, iste'dodli kishidagina pedagogik mahorat bo'lishi mumkin. O'qituvchi pedagogik mahoratini oshirish uchun o'z-ustida ishlashi, tinmay izlanish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida ish olib borish lozim. Pedagogik texnologiyada o'qituvchining metodik mahorati muhim ahamiyat kasb etadi. O'quv-tarbiyaviy

jarayonni ilmiy asosda qurish o'qitishning axborot vositalaridan va didaktik materiallardan, ta'limning faol metodlaridan keng foydalanishga asoslangan o'qituvchi, o'quvchilarning birgalikdagi faoliyatiga zamin yaratadi. O'qituvchining pedagogik mahoratini doimiy oshirib borish va uni rivojlantirishda ta'lim muassasasidagi metod birlashmalar hamda fan kafedralarning xizmati katta. Metod birlashmalarda o'qituvchilar fikr almashadilar: o'zaro kuzatilgan darslar muhokama qilinadi. Yosh va tajribasiz o'qituvchilarga holda ularni to'g'ri tanlash va joy-joyiga qo'yish, qayta tayyorlash maslahatlar uyushtiriladi, ilg'or tajribalarni keng ommalashtiradilar. Pedagogik ijodkorlik manbai —bu pedagogik tajribadir. Pedagogik tajriba muammoli vaziyatlarga juda boydir. Ilg'or pedagogik tajriba degandabiz o'qituvchining o'z pedagogik vazifasiga ijodiy yondashishni, o'quvchilarning ta'lim tarbiyasida yangi, samarali yo'l va vositalarni qidirib topishini tushunamiz.

Ilg'or pedagogik tajriba o'qituvchi tomonidan qo'llaniladigan ish vaqti va usullari, uslub va vositalaridir. Ular vositasida o'quv —tarbiyaviy ishlarda eng yuqori natijalarga erishiladi. Ilg'or pedagogik tajribani o'rganish, unga asoslanib yangi pedagogik hodisa va qonuniyatlarni ochish o'quv tarbiya jarayoniga sifatli o'zgarishlar kiritadi. O'quvchilarning bilish faoliyatini boshqarish, yangi ko'rinishdagi o'quv jarayonini modellashtirish muammolarini yechishga sabab bo'ladi. Fan —texnika taraqqiyoti o'qituvchining ijodkor bo'lishini, fanning muhim muammolari yuzasidan erkin fikr yurita olishi, fan yutuqlarini o'quvchilarga yetkaza olishi va nihoyat o'quvchilarni ham ijodiy fikrlashga, tadqiqot ishlariga o'rgata olishini talab qiladi. Shuning uchun o'qituvchi avvalo tadqiqotchilik malakalarini egallashi zarur. O'qituvchi ilmiy tadqiqot ishlari olib borishi davomida omillarni to'playdi, tahlil qiladi, ular asosida xulosalar chiqaradi. U fan xulosalaridan o'zining amaliy faoliyatida foydalanish jarayonida hozirgi zamon o'qituvchisi uchun zarur bo'lgan juda muhim fazilatlarni egallaydi. Pedagogik mahoratni ilmiy asosda tashkil etish mazmuni ancha keng tushuncha bo'lib, unga avvalo, xodimlarning malakasi, qobiliyati va qiziqishlarini hisobga olgan va ularning malakasini oshirishda qo'llanilayotgan usullar tizimini uzluksiz takomillashtirish va ta'lim -tarbiya jarayoniga texnika vositalarini joriy etish masalalari kiradi. Ta'lim metodlaridan foydalanishning samaradorligi va muvaffaqiyati ular o'quvchilar mustaqilligi va ijodiy faolligini rivojlantirishga qanchalik yordam berishiga bog'liq. O'qituvchi o'quvchilarga mustaqillik ko'rsatish uchun sharoit yaratsa, o'quvchilar bilimlarini bamisoli o'zlari olayotgandek tuyulsa, mazkur metod samarali bo'ladi. Ta'lim metodlarida o'qituvchining qiyofasi, uning dunyoqarashi, uning psixologik-pedagogik,

metodik va maxsus ilmiy tayyorgarligi namoyon bo'ladi. Xuddi ana shu omillar ta'lim metodlarining samaradorligini belgilaydi. Muayyan metod yaxshi tayyorgarligi bo'lgan o'qituvchida o'z afzalliklarini namoyon qilsa, tayyorgarligi zaif bo'lgan o'qituvchida shu metodning o'zi salbiy jihatlarini namoyon qiladi. Shu sababli ta'lim metodlari samaradorligini oshirish uchun o'qituvchining tayyorgarlik darajasi prinsipial ahamiyatga ega. O'qituvchi ijodiy pedagogik faoliyati va o'quvchilar ijodiy faoliyatining ta'lim metodida o'z ma'lumoti, madaniyati, kasbiy tayyorgarligi darajasini qanchalik aks ettirishiga bog'liq. Bunda ijodiyot uchun qancha imkoniyatlar bor. Bilim faoliyati xususiyatlarini, uning ziddiyatlarini o'qituvchining anglab olish izlanish xarakteridagi o'quv vaziyatini shakllantirishi va ularni hal etish jarayonini boshqarish imkonini beradi. Ilg'or o'qituvchilarning ish tajribasi ta'lim metodlarini takomillashtirishga katta ta'sir ko'rsatadi. Bunday tajribani umumlashtirish va yoyish o'quv jarayoni sifatini oshirishning muhim shartidir. O'qituvchining pedagogik mahorati, uning intellekti va madaniyatiga jiddiy e'tibor beriladi va bu o'rinda o'qituvchi o'z pedagogik mahoratini, kasbgadoir vazifalarni hal qilish qanchalik qo'lidan kelishini doimo tekshirib borishi, bola ongi hamda qalbiga eng yaxshi yo'llarni axtarishi talab etiladi. O'qituvchi o'quvchilarga o'z hatti -harakati, turmush tarzi, o'z qiyofasi va bilimi bilan ta'sir qiladi. Uning madaniyati, haqqo'yliigi va ma'naviy sifatlari o'quvchilar tomonidan har xil tarzda qabul qilinadi. Shuning uchun ham o'qituvchi u qaysi fanni olib borishidan qat'iy nazar, o'quvchilar uchun ma'naviylik murabbiysi, taqlid uchun yuksak namuna, o'rnak bo'lishi kerak. O'qituvchi - pedagogning navbatdagi vazifasi bolalar jamoasini tashkil qilish, tarbiyalash va jiplashtirish borasidagi nazariy bilimlarni o'zlashtirib, ilg'or tajribalarga suyanib, o'quvchilarni tarbiyaviy jarayonda o'rtoqlik, do'stlik, o'zaro hamkorlik, hamjihatlik, o'z -o'zini tarbiyalash mahoratini o'zlashtirishdan iborat. Ular:

- sinf boshlang'ich jamosini tarbiyalash va ularda o'zaro munosabat aloqalarini yaratish;
- o'quvchilar kundalik faoliyatlarining hamma qirralarini jamoada jiplashtirish;
- shaxsiy manfaatdan jamoa manfaatini yuqori qo'yishga o'rgatish;
- jamoada bir -biriga mehr-oqibat, muruvvat va saxiylik, do'stona hamkorlik mavjud bo'lsa, u katta tarbiyaviy kuchga aylandi.

O'qituvchi yoshlarga ta'lim —tarbiya beruvchi insondir. O'qituvchida o'qituvchilik kasbga xos layoqat, qobiliyat bo'lmog'i darkor. Avvalo u

bolalarni sevishi, ijodkor, ishbilarmon bo'lishi, ma'naviy barkamol bo'lishi, dunyoviy bilimlarni mukammal egallagan bo'lishi lozim. O'qituvchi o'quvchilarga ta'lim —tarbiya berar ekan, avvalo, uning o'zida tarbiyaviy hislatlar tarkib topgan bo'lishi darkor. O'qituvchi odobli bo'lishi kerak. Uning odobi, madaniyati yuksak bo'lsagina, odamlarga nisbatan mehribon, sahovatli bo'la oladi, uni hamma hurmat qiladi. Buning uchun ochiq ko'ngil, qat'iy bo'lishi, o'zini tuta bilishi, bardoshli bo'lishi kerak. Bolalarga nisbatan talabchan bo'lish bilan birga o'zining fikrlariga tanqidiy nuqtai nazardan qaray olishi kerak. Fikrlash va his etish, turmushda sinab ko'rish natijasida pedagogik etikaning qoidalari o'qituvchining o'z e'tiqodiga, intilishiga, o'z ahloqiy sifatiga aylanadi. Bu axloqiy e'tiqod o'qituvchining dars berish jarayonida, tarbiyaviy ishlarda, o'quvchilar va boshqa kishilar bilan munosabatlarda, muomalasida, kundalik turmushda o'zining shaxsiy namunasi bilan ahloqiy ta'sir o'tkazishda ko'zga tashlanadi. O'qituvchi axloqining natijalari uning yoshlarga axloqiy ta'sirining samaradorligida namoyon bo'ladi.

Xulosa sifatida shuni ta'kidlash lozimki, pedagog har qanday muammoning yechimini topa olishi, o'quvchilar bilan ishlashda o'z fani bo'yicha eng so'nggi yangiliklarni bilishi va o'quvchilarga yetkaza olishi lozim. Qachonki pedagogda o'quvchilar bilan ish faoliyati samarali tashkil etilar ekan uning natijasiga ko'ra pedagogning qay darajada mahorat egasi ekanligini bilishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shavkat Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent. "O'zbekiston" 2007.
2. O'.Tolipov, M.Usmonboyeva Pedagogik texnologiyalarning tadbiiy asoslari.
3. A.Xoliqov. Pedagogik mahorat. T.: Iqtisod-Moliya. 2011
4. Azizxodjayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.
5. S.Nishonova. Komil inson tarbiyasi. Toshkent. 2003-yil